

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۵۲۹۹

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پرستاری - مائمی

پایان نامه

جهت اخذ دانشنامه کارشناسی ارشد آموزش پرستاری
(گرایش مدیریت)

عنوان

"بررسی امکانات بهداشتی - رفاهی خانه‌های سالمندان شهر تهران"

۱۵۲۹۹

استاد راهنما:

سرکار خانم شهریاری

نگارش:

رحیم بازرگان

مهرماه ۱۳۷۰

والله خلقكم ثم يتوفيكم ومنكم من يرد الى اذل العمر لكي لما يعلم
بعد علم شيئا " ان الله علیم قدیر (قرآن مجید، سورہ نحل، آیه ۷۰) .
و خداوند شما بندگان را آفرید. سپس شما را میمیراند و بعضی را به سن
پیری و انحطاط میرساند و هر آنچه را که فراموش کرده اید، فراموش خواهید کرد. همانا
خداست که همیشه دانایان است .

وا عبدوا الله ولا تشركوا به شيئا " وبالوالدين احسانا "
(سورہ نساء، آیه ۳۶)

خدای یکتا را بپرستید و هیچ چیز دیگری را شریک وی نگیرید و نسبت به پدر و مادر
نیکی و مهربانی کنید .

وقروا اکبارکم وارحموا صغارکم
به بزرگسالان احترام و به کودکان مهربانی نمائید .
(پیا میراکرم (ص))

تازه جوانی ز سر ریشخند
گفت به پیری که کمانت به چند
پیر بخندید و بگفت ای جوان
چرخ تو را نیز دهدت را یگان

پیر بییم، تنیا منم، دلسوزی نارم
آسمونه تو بینال وی حال زارم

بررسی امکانات بهداشتی - رفاهی خانه‌های سالمندان شهر تهران

رحیم بازرگان

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد آموزش پرستاری (گرایش مدیریت)

استاد راهنما:

سرکار خانم شهریاری

استاد مشاور:

سرکار خانم میکائیلی و جناب آقای بهبودی

دانشکده پرستاری - مامانی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

مهرماه ۱۳۷۰

بسمه تعالی

بدینوسیله گواهی میشود که پایان نامه کارشناسی ارشد آقای
رحیم بازرگان تحت عنوان " بررسی امکانات بهداشتی - رفاهی خانه های
سالمندان شهر تهران " در تاریخ ۱۳۷۰/۸/۱۹ تحت نظارت این دانشکده
به پایان رسیده است .

امضاء استاد راهنما : سرکار خانم طلعت شهریاری

امضاء استاد مشاور : سرکار خانم مهرانگیز میکائیلی

اکرم حبیبی نژاد

ریاست دانشکده پرستاری و مامائی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

"الف"

سیاس

منت خدا یرا عزوجل که طاعتش موجب قربتست و بشکرا ندرش مزید نعمت، هر نفسی که فرو میرود ممدحیا تست و چون برمی آید مفرح ذات، پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکر واجب . (گلستان سعدی) .

پژوهشگر مرا تبسیاس و قدردانی خود را ابتدا به پیشگاه خدا و ندمتعال اعلام داشته و سپس از کلیه کسانی که بنحوی در تدوین و تنظیم این پژوهش با بنده همکاری نموده اند، خصوصاً "سرکار خانم شهریار که با زحمات و راهنمایی های دلسوزانه در کلیه مراحل این پژوهش، به عنوان استاد راهنما، بنده را راهنمایی نموده اند و از سرکار خانم میکائیلی و جناب آقای بهبودی که بعنوان اساتید مشاور، مساعدت های لازم و مطلوب را بعمل آورده اند و همچنین از مسئولین سازمان بهزیستی کشور و کلیه مدیران و کارکنان آسایشگاه های سالمندان شهر تهران، کمال قدردانی و تشکر را دارد .

پژوهشگر بدینوسیله مراتب امتنان و تشکر خود را حضور کلیه مسئولین، اعضاء محترم هیئت علمی و کارکنان اداری و کتابخانه دانشکده پرستاری مائیدانشگاه علوم پزشکی تهران که در ادامه تحصیل اینجانب سهم بسزائی داشته اند، ابراز می نماید .

چکیده پژوهش (خلاصه پژوهش)

این پژوهش یک مطالعه توصیفی و تحلیلی است، که جهت بررسی امکانات بهداشتی - رفاهی خانه‌های سالمندان شهر تهران مورد تحقیق قرار گرفته است. در این پژوهش تعداد (۱۲) خانه سالمندان که در محیط پژوهشی این بررسی (شهر تهران) واقع شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ابتدا برای شناسایی پژوهش طرح تحقیق نوشته شده و سپس برای تدوین این پژوهش، مراحل تحقیقاتی تنظیم گردیده که فصل یک تا چهار را شامل می‌گردد. پژوهش دارای تاریخچه توجه به سالمندان، زمینه پژوهش، اهداف، پیش فرض، سئوالات پژوهش بوده که هر کدام به نوبه خود مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

چهار رچوب پنداشتی این پژوهش بر مبنای مفاهیم سالمندی و سالمندی، بهداشت جسمی و روانی سالمندان، امکانات بهداشتی - رفاهی خانه‌های سالمندان و خانه سالمندان تدوین شده است. به دنبال چهار رچوب پنداشتی برای شناسایی اهمیت مسئله مورد پژوهش، مطالعات و تحقیقات انجام شده در ارتباط با مسئله فوق مورد بررسی قرار گرفته و نتایج این مطالعات و تحقیقات گزارش شده‌اند.

برای دستیابی به اهداف پژوهش و داده‌های مورد بررسی، چک لیست تنظیم شده و امکانات بهداشتی - رفاهی خانه‌های سالمندان شهر تهران از نزدیک و بطور مستقیم توسط پژوهشگر مورد مشاهده قرار گرفته‌اند.

داده‌های جمع آوری شده بصورت جداول فراوانی مطلق و درصد (نسبی) نشان داده شده‌اند. برای هر یک از جداول، نمودارهای دایره‌ای و هیستوگرام ترسیم شده است.

این پژوهش بر اساس اهداف آن، دارای هفت متغیر اصلی بوده که عبارتند

از: امکانات بهداشتی محیط ، امکانات بهداشتی ، امکانات دفع بهداشتی
 زباله ، امکانات ایمنی ، امکانات رفاهی ، امکانات فضای زیستی و امکانات
 تفریحی و سرگرم کننده خانه های سالمندان .

یافته ها و نتایج این بررسی گویای این حقیقت است که امکانات بهداشتی
 - محیط خانه های سالمندان ، بالاترین و عالی ترین کیفیت را نسبت به سایر
 امکانات بهداشتی - رفاهی داشته اند و امکانات تفریحی و سرگرم کننده نسبت
 به سایر امکانات ، ضعیف تر بوده و کیفیت پایین تری را بخود اختصاص داده اند .
 در پایان کاربرد نتایج این پژوهش جهت استفاده افراد و مشاغل مختلف
 از جمله متخصصین پیری شناسی ، فیزیوتراپیست ها ، مددکاران اجتماعی ،
 مسئولین بهداشتی ، مدیران خانه های سالمندان ، پرستاران (اعم از
 پرستاران بهداشت جامعه ، روانی ، بالینی و آموزشی) آورده شده است .
 سرانجام براین اساس یک سری پیشنهادات جهت پژوهش های بعدی
 بر اساس روش های مختلف پژوهشی ، ارائه شده است .

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
الف	سیاس
ب - پ	چکیده پژوهش
ت - ث - پ	فهرست مطالب
ج - چ	فهرست جدا ول ونمودارها
۱-۲۷	۸ فصل یک - معرفی پژوهش
۱	۸ - زمینه پژوهش
۱۵	- بیان مسئله پژوهش
۱۵	- اهداف پژوهش
۱۵	- سئوال های پژوهش
۱۵-۱۸	۹ - تعریف واژه ها
۱۹	- پیش فرض ها
۱۹	- محدودیت های پژوهش
۲۰-۲۷	۹ - اهمیت پژوهش
۲۸-۲۴۵	فصل دوم - دانستنیهای موجود درباره عنوان پژوهش
۲۸	- چهارچوب پنداشتی پژوهش
۲۳۳	- مروری بر مطالعات انجام شده
۲۴۶-۳۵۷	فصل سوم - روش پژوهش
۲۴۶	- نوع پژوهش
۲۴۷	- جا معده پژوهش
۲۴۷	- نمونه پژوهش

"ث"

۲۴۷	- مشخصات واحدهای مورد پژوهش
۲۴۸	- روش نمونه‌گیری
۲۴۸	- محیط پژوهش
۲۴۹	- روش گردآوری داده‌ها
۲۴۹	- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۵۰	- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۲۵۰	- ملاحظات اخلاقی
۲۵۲-۲۹۵	فصل چهارم - یافته‌های پژوهش
۲۵۴	- جداول و نمودارها
۲۹۶-۳۱۷	فصل پنجم - نتایج پژوهش
۲۹۶	- بحث و بررسی یافته‌ها
۲۹۷	- خلاصه یافته‌ها
۳۰۱	- تجزیه و تحلیل یافته‌ها
۳۱۰	- نتیجه‌گیری نهایی
۳۱۲	- موارد استفاذه در پرستاری
۳۱۶	- پیشنهادات برای پژوهش‌های بعدی
۳۱۸	خلاصه انگلیسی
۳۲۰	مجموعه فهرست منابع و مآخذ
	پیوست‌ها
	- پیوست شماره یک : چک لیست
	- پیوست شماره دو : تائیدیه دانشکده

فهرست جداول

- جدول شماره (۱): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی) واحدهای موردپژوهش درموردهریک ازسئوالات برگهء مشا هده درزمینهء امکانات بهداشتی - رفاهی خانههای سالمندان شهرتهران . .
- جدول شماره (۲): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، موردسئوال برحسب امکانات بهداشتی محیط . .
- جدول شماره (۳): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، موردسئوال برحسب امکانات بهداشتی . .
- جدول شماره (۴): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، موردسئوال برحسب امکانات دفع بهداشتی زیاله . .
- جدول شماره (۵): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، موردسئوال برحسب امکانات ایمنی . .
- جدول شماره (۶): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، موردسئوال برحسب امکانات رفاهی . .
- جدول شماره (۷): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی)، برحسب امکانات فضای زیستی . .
- جدول شماره (۸): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی) برحسب امکانات تفریحی و سرگرم کننده . .
- جدول شماره (۹): توزیع فراوانی مطلق و درصد (نسبی) مقایسه ای امکانات مختلف خانههای سالمندان شهرتهران . .

فهرست نمودارها

- نمودار شماره (۱): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست آمده، برحسب امکانات بهداشتی محیطه.
- نمودار شماره (۲): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده، برحسب امکانات بهداشتی محیطه.
- نمودار شماره (۳): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات بهداشتی.
- نمودار شماره (۴): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات بهداشتی.
- نمودار شماره (۵): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات دفع بهداشتی زباله.
- نمودار شماره (۶): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات دفع بهداشتی زباله.
- نمودار شماره (۷): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات ایمنی.
- نمودار شماره (۸): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات ایمنی.
- نمودار شماره (۹): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات رفاهی.
- نمودار شماره (۱۰): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده برحسب امکانات رفاهی.
- نمودار شماره (۱۱): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست

"ح"

آمده بر حسب امکانات زیستی . .

- نمودار شماره (۱۲): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده

بر حسب امکانات زیستی . .

- نمودار شماره (۱۳): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست

آمده بر حسب امکانات تفریحی و سرگرم کننده . .

- نمودار شماره (۱۴): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده

بر حسب امکانات تفریحی و سرگرم کننده . .

- نمودار شماره (۱۵): دیاگرام دایره‌ای توزیع فراوانی نسبی جواب‌های بدست

آمده بر حسب کلیه امکانات بهداشتی - رفاهی . .

- نمودار شماره (۱۶): هیستوگرام توزیع فراوانی مطلق جواب‌های بدست آمده

بر حسب کلیه امکانات بهداشتی - رفاهی . .

فصل اول

معرفی پژوهش

زمینه پژوهش

توجه به مسائل سالمندان از زمانهای بسیار قدیم وجود داشته و در کتب مختلف جنبه‌های گوناگون آن مورد بحث و بررسی واقع شده است. برال (۱۳۵۴) در مورد تاریخچه توجه به سالمندان چنین مینویسد: "در مورد فرآیند پیری از زمانهای قدیم چه در کتب مذهبی و چه در نزد فلاسفه از زمانهای کنفوسیوس^۱ و سیزون^۲ و دیگران بحث شده است (ص ۸)".

بقراط پیری را حالتی ناشی از عدم تعادل میپنداشت و ارسطو آن را از دست دادن حرارت داخلی بدن تصور میکرده. در سده دوم پس از میلاد، جالینوس که سنسالی را حد بین بیماری و تندرستی تلقی میکرد. توجه به مسائل سالمندی در قرون وسطی از پیشرفت با زیستاد، تا قرن یازدهم که ابن سینا مشاهدات جالب خویش را از بیماریهای مزمن و روانی در دوران پیری بیان نمود. در قرن سیزدهم را جریکن^۳، سالمندی را یک نوع بیماری تعریف کرد و در سده پانزدهم کتاب بهداشت سالخوردگان اثر زربی^۴ منتشر گردید (دوبوار، ۱۳۶۵، ص ۲۷-۲۳).

-
- 1-Confucius.
 - 2-Ciceron.
 - 3-Roger Bacon.
 - 4-Zerbi.

مطالعه تاریخ روشن میسازد که در دربار رهخامنشیان هرکس به سنی می رسید که دیگر قافله در به انجام کار نبود، حقوق ایام غیر اشتغال او را تا پایان عمر پرداخت میکردند. روش فوق نوعی حمایت از سالمندان بهنگام از کار افتادگی محسوب میشود. در دربار خلفای عباسی نیز از زوجوی که در بیت المال از خمس و زکوة جمع آوری میشد، بکسانی که از کار افتاده بودند، مقرری ماهیانه پرداخت می کردید و پس از آمدن دین مقدس اسلام به ایران نیز از نظر شرعی، عرفی، اخلاقی و قانونی، نسل جوان مکلف به نگاهداری از سالمندان و ادای نفقه برای آنان بوده است (سازمان بهزیستی کشور، ص ۲۰) .

اسلام به جامعه سالمندان با دیده احترام می نگرد، حضور پیر در مجمعی شایان احترام و جاذب اسلام است. حمایت از پیران، مورد توجه اسلام بوده و این یک ارزش است که سالمندان مورد عنایت و توجه باشند. پیران در اسلام از حرمتی چون حرمت پیا میران برخوردارند. رسول اکرم (ص) فرمود: الشیخ فی اهلک کالنبی فی اهلک؛ یک پیر در میان اصل و خانواده خود چون پیا مبری در میان امت خویش است. امام صادق (ع) فرمود: آنکس که با چشم بغض و کینه به پیر و مادرش که حتی به او دستم کرده اند، بنگرد، نمازش نا مقبول است .

(قاشمی، ۱۳۶۶، ص ۲۲۲-۲۲۳) .

در دین اسلام سفارشات زیادی در مورد برخورد احترام آمیز با سالمندان و رعایت حقوق آنان توسط دیگران بخصوص فرزندان آنها شده است. در این مورد قاشمی (۱۳۶۶) مینویسد، در اسلام برخوردها با سالمندان، برخورد احترام آمیز و بر اساس تقدم است، حتی یک فرد جوان خود را محق نمی بیند که پیشاپیش آنان راه برود، مگر برای حفظ و حراست آنان از خطراتی که رسد که آنان را مورد بی حرمتی قرار دهد. امام سجاد (ع) در مورد حقوق سالمندان فرمود: از حقوق آنان این است که ایشان را با خاطر پیری محترم داری و به علت تقدم آنان در اسلام ایشان را